

Пазакласнае мерапрыемства

“Беларускі арнамент як частка культуры беларусаў”.

Л. М. Міклашэвіч,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
СШ № 11 імя А. І. Антонава г. Гродна.

Мэта: фарміраванне пазітыўных адносін да гісторыі, культуры і нацыянальных традыцый і звычаяў свайго народа, да яго ідэалаў, пачуццяў і інтарэсаў, фальклору і мовы.

Задачы:

- фарміраваць у вучняў устойлівае ўяўленне пра сімвалічныя элементы нацыянальнай культуры беларусаў, арнаменце, пра значэнне разнастайных элементаў арнаменту, выкарыстанні іх ў паўсядзённым жыцці ў мінулым і ў нашы дні;
- развіваць творчыя здольнасці, пазавальнасць вучняў;
- выходзіць павагу да нацыянальных сімвалаў, да гістарычнага мінулага Беларусі.

Удзельнікі: вучні VIII класаў.

Ход мерапрыемства

I. Арганізацыйны момант

Уступная размова (на дошцы выявы сімвалаў беларускага арнаменту).

Традыцыі. Яны ёсць у кожнай сям’і, у кожнага народа, у кожнай дзяржаве. У беларусаў, як і ў іншых народаў, ёсць свая багатая культурная спадчына.

– Што б вы назвалі прадметамі культурнай спадчыны беларусаў?

– А ці вядома вам, што арнамент таксама частка гэтай спадчыны?

Паведамленне тэмы і задач мерапрыемства.

Сімвалы – вельмі моцныя знакі, якія павінны аберагаць чалавека. Так думалі нашы продкі. У іх была свая азбука сімвалаў. Беларускі арнамент зарадзіўся на аснове выяўленчага мастацтва і на падставе тых уменняў, якімі дасканалы валодалі беларусы, ён выконваў функцыю абярэга.

А ці задумваліся вы над тым, што арнамент на адзенні размяшчалі толькі на канкрэтных месцах: каўнер, манжэтка, каля твару, на галаўным ўборы? Чаму? (Гэта тыя месцы, якія свабодныя ад адзення, менавіта праз іх зло магло прайсці да цела).

– На азбуцы сімвалаў няма знакаў, якія б сімвалізавалі смерць, боль, гора. Чаму? Паразважайце.

– Калі азірнуцца навокал, то сёння ўсё часцей можна заўважыць, як элементы беларускага арнаменту ўвайшлі ў наша жыццё.

– Дзе мы іх можам убачыць, назаўсёды. (сшыткі, кружкі, ручкі, на каробках зефіру, упрыгожанні, дом у Мінску, на аўтамабільным шкле, татуіроўкі, адзенне)

Гэта можна растлумачыць тым, што сучасныя беларусы сталі з павагай адносіцца да сваёй спадчыны, склалася разуменне: продкі праз сімвалы імкнуліся не толькі абараніць сябе, яны далучаліся да прыгожага. А яшчэ арнамент дапамагаў беларусам адрознівацца ад іншых народаў.

Вывучэнне матэрыялу.

Арнамент мае тры асноўныя катэгорыі:

геаметрычны

раслінны

жывёльны

Першым элементам быў крыж. Чаму? Паразважайце.

А ўжо потым з’явіўся ромб – сімвал *сонца, зямлі, ураджаю*.

Вось як апявае знакі ў сваёй кнізе “Беларускі арнамент” М.С. Кацар.

(Вучань чытае радкі на памяць.)

Трэба многа знаць,

Каб узор прачытаць.

Ці светлым сонцам,

Ці хатнім аконцам,

Ці вешчай кукушчай,

Ці мяккай падушчай,

Ці яркаю зоркай,

Ці ўдавою горкай,

Ці спорым святам,

Ці родным братам,

Ці роднай сястрыцай,

Ці светлай крыніцай,

Ці зарой-зараніцай,

Ці добрай маладзіцай,

Ці краснай дзявіцай,

Ці светлай вадзіцай.

Праца па групах. Я прапаную вам спыніцца на чатырох самых значных, на мой погляд, сімвалах. Пазнаеміўшыся с характарыстыкай кожнага знака, вы павінны выдзеліць у азначэнні ключавое слова (ці словы), патлумачыўшы свой выбар.

1 група. **Узор сонца**

У старыя часы да Сонца як да бога звярталіся па дапамогу. Галоўным богам яно было ў нашых продкаў – славян. Называлі яго па-рознаму: то Сварогам, то Дажбогам, то Хорасам. Вобраз сонца мае выгляд ромба з прамянямі ўбакі.

2 група. **Узор зямлі**

Вобраз Зямлі набыў выгляд ромба, запоўненага маленькімі квадрацікамі ці ромбікамі. Гэта нібы зярняткі, роўна засеяныя на полі дбайнай рукой селяніна.

3 група. **Узор агню**

Агонь надзелены магчымасцю ачышчаць, таму так часта рытуалы былі звязаны з распальваннем вогнішчаў, а ў святы – са скокамі праз іх. Славяне лічылі яго сімвалам дабрыні і чысціні. Увогуле, агонь – гэта ачаг, які ў нашай свядомасці звязваецца з домам.

4 група. Узор сям'і.

Кожная цывілізаваная краіна заклапочана ўмацаваннем сям'і. Гэта той падмурак, на якім трываецца дзяржава. Моцная сям'я – моцная дзяржава, аснова дабрабыту і шчасця.

Абарона работ.

II. Практычны блок

Слова ўзор мае свае роднасныя словы. Давайце падбяром іх (зоры, зара, зрок, зарніца).

Усе яны паходзяць ад стараславянскага слова “зорок”, што азначае “воблік”, а воблік беларуса мы шукаем у вытоках. Мы памятаем, што ўзоры на вышыванках – гэта своеасаблівы шыфр, які пакінулі нам продкі. З дапамогай вобразаў – сімвалаў беларускага арнаменту мы можам скласці свой уласны шыфр або жыццёвае крэда.

Я прапаную вам з азбукі беларускага арнаменту спыніцца на чатырох якасцях, якія адпавядаюць вашаму вобразу, такім чынам складзём свой ланцужок – беражніцу.

Возьмем стужку белага колеру (такі колер сімвалізуе чысціню і адкрытасць) і вобразы – сімвалы чырвонага (кроў, сонца і жыццёвая сіла).

Такім чынам, мы асазнана зробім сімвалічную выяву свайго жыцця.

Папярэдне падрыхтаваны невялікія палоскі белага колеру, раздрукаваныя і разрэзаныя знакі арнаменту на чырвонай паперы або на каляровым прынтары, клей, атрымліваецца своеасаблівы ланцужок-бранзалет).

Афішаванне работ.

Куды б вы аправілі свой ланцужок? (на запясе, дзе пульсуе кроў)

III. Падвядзенне вынікаў

Я спадзяюся, што ў выніку нашай сумеснай працы мы прыйшлі да высновы, што усё ў жыцці ўзаемязвязана і абавязана на спрадвечныя народныя законы і традыцыі сёвай мінуўшчыны. Ведаючы іх, мы можам станавіцца майстрамі свайго жыцця, лёсу. І толькі ад нас самых залежыць, наколькі яркі свет будзе адбівацца навокал.